

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr

3178

1. Obiekt

CERKIEW PARAFIALNA P.W. PODNIESIENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO

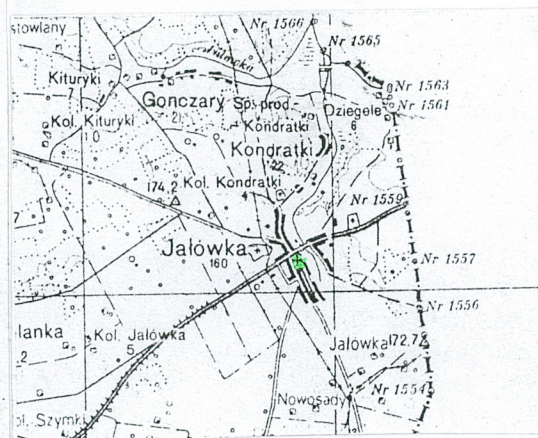
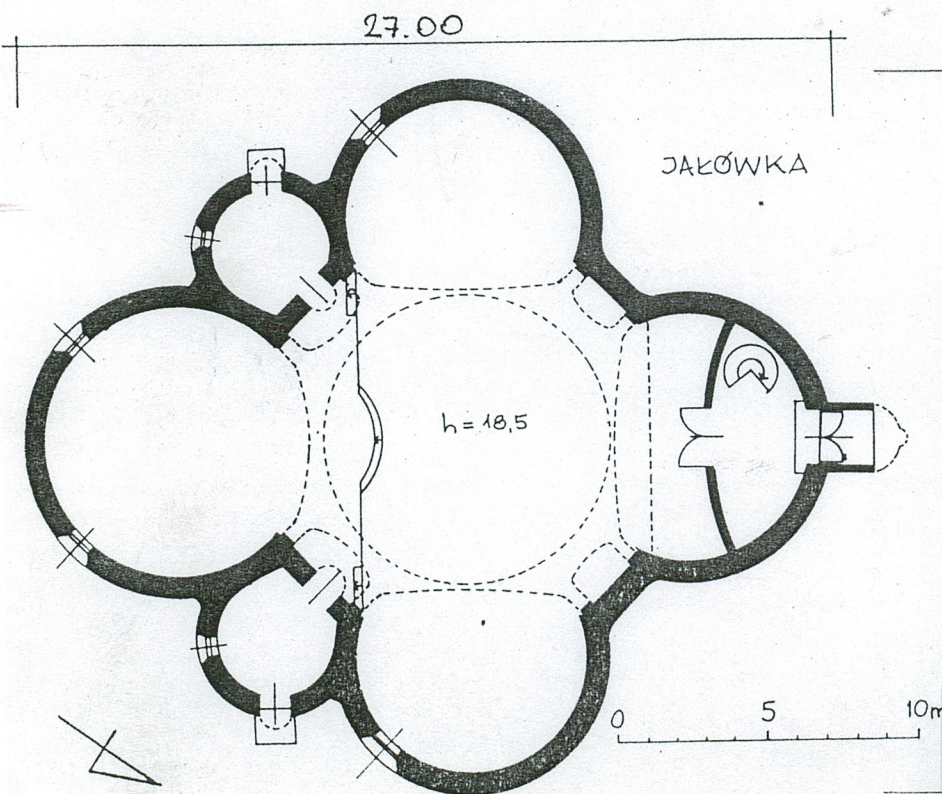
2. Czas powstania

1958 r.-1966 r.

3. Miejscowość

JAŁÓWKA

11. Zdjęcia , rzut , przekrój , sytuacja , orientacja

4. Adres

Jałówka ul. Rynek

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

Województwo Podlaskie

Powiat Białystok

Gmina Michałowo

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna do 01.01.1999r.

Województwo białostockie

Gmina Michałowo

8. Właściciel i jego adres

Parafia Prawosławna

Jałówka ul. Rynek

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

10. Rejestr zabytków

nr data A-69 z 20.02.2002

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Parafia w Jałowie powstała w XVI w. W końcu XVIII w. w związku ze wzrostem ludności unickiej wybudowano nową cerkiew p.w. Podniesienia Krzyża Św., która spłonęła w 1941 r. W 1942 r. rozpoczęto budowę nowej cerkwi, która także spłonęła podczas działań wojennych w 1944 r. Następną cerkiew zbudowano jako pomieszczenie prowizoryczne przy dzwonnicy w 1947 r. W 1958 r. rozpoczęto budowę nowej, murowanej cerkwi wg projektu prof. Aleksandra Grygorowicza. Część materiałów pozyskano z rozbiórki dzwonnicy. Budowa cerkwi została ukończona w 1966r., a w 1982 r. świątynia została poświęcona. Ikonostas sprowadzono z Suwałk. Malowidła na ścianach wewnętrznych wykonał malarz białostocki Józef Łotowski w 1973 r. Świątynia wybudowana na rzucie tetrakonchy, nakryta kopułą usytuowaną w przecięciu ramion krzyża i dachami konchowymi nad skrzydłami bocznymi nawiązuje do krzyżowo-kopułowych świątyń bizantyńskich. Projekt konstrukcyjny cerkwi wykonał w 1960 r. inż. T.Bocheński z Politechniki Krakowskiej. Witraże projektu A. Grygorowicza wykonała pracownia A. Gołębowskiego z Poznania.

13. Opis (Sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja: cerkiew parafialna usytuowana w centrum wsi, na środku cmentarza przycerkiewnego leżącego w pld. pierzei rynku, od pln.-wsch. graniczącego z ul. Lipową, od pld.-wsch. i pld.-zach. graniczącego z sąsiednimi działkami. W pln. części cmentarza usytuowana dzwonnica połączona z kaplicą. Teren ogrodzony murem z kamienia polnego, z bramą główną od strony rynku i bramką od ulicy Lipowej prowadzącą do plebanii. Przy murze od strony pld.-wsch. usytuowane nagrobki. Wokół muru rosną drzewa liściaste.

Materiał, konstrukcja, technika: ściany murowane z cegły, tynkowane, na wysokim cokole obłożonym kamieniem. Wewnątrz podpory konstrukcji żelbetonowej podtrzymujące kopułę. Ściany wewnętrzne tynkowane, malowane. Budowla nakryta centralnie kopułą półkolistą, nad ramionami krzyża – dachami konchowymi. Wszystkie kryte blachą ocynkowaną. Schody zewnętrzne jednobiegowe, betonowe. Schody wewnętrzne z kruchty na chór - metalowe, kręte z filarem. Posadzki z lastriko. Okna stałe, metalowe, wielokwaterowe, częściowo witrażowe. Stolarka drzwiowa drewniana, drzwi jedno- i dwuskrzydłowe, płycinowe, ościeżnicowe.

Rzut : założona na rzucie krzyża równoramiennego, którego ramiona zamknięte półkoliście (tetrakoncha), z dwiema zakrystiami usytuowanymi pomiędzy ramionami od strony wsch. i pld. Pomiędzy ramionami od pln. i zach.- proste ściany. Zakrystie na rzucie zbliżonym do koła ze ścianą przylegającą do nawy, skomunikowaną z nawą otworem drzwiowym. Apsydy boczne wyodrębnione podporami, półkoliście otwarte na część centralną świątyni. W podporach wyodrębnione zewnętrzne, występujące nieco z lica wąskie pasy, wyżej ujmujące wysokie, wąskie nisze. W części pln.-zach. wydzielona odcinkowo kruchta skomunikowana dwuskrzydłowymi drzwiami z nawą i wejściem głównym, poprzedzonym 3-stopniowymi schodami w półkolistym kształcie. Dwa boczne wejścia do cerkwi, poprzedzone dwustopniowymi schodami znajdują się w ścianach obu zakrystii.

Bryła: budynek wolnostojący, złożony z wywyższonego korpusu głównego w formie ściętego stożka półkolistą kopułą, usytuowanego w centrum budowli i przylegających doń czterech niższych skrzydeł w kształcie zbliżonym do kół tworzących symetryczny czworoliśc. Od wsch. i pld. do ścian pomiędzy skrzydłami przylegają jednokondygnacyjne zakrystie w formie fragmentów walców. Bęben kopuły w kształcie ściętego stożka, nakryty kopułą zwieńczoną krzyżem osadzonym na kuli. Cztery skrzydła świątyni i dwie zakrystie nakryte dachami kopulastymi. Nad wejściami do zakrystii umieszczone blaszane daszki okapowe w kształcie łuku pełnego. Wejście główne obudowane z obu stron żelbetonowymi ściankami nakrytymi daszkiem w kształcie łuku trójlistnego.

Elewacje: frontowa, pln.-zach. – jednokondygnacyjna, symetryczna, jednoosiowa, na wysokim, granitowym cokole występującym z lica muru i nakrytym dachówką ceramiczną, tynkowana. Na osi środkowej kondygnacji otwór wejściowy obramiony trójlistnym daszkiem opartym na ściankach bocznych. Część środkowa budowli umieszczona na skrzyżowaniu ramion wyniesiona do góry w formie walcowatego bębna. Dolna część bębna pokryta blachą, górna wypełniona dwudziestoma ośmioma prostokątnymi, wielokwaterowymi, witrażowymi oknami przedzielonymi filarami w formie przypór, zwieńczona wydatnym, profilowanym gzymsem koronującym. Na bębnie półkulista kopuła pokryta blachą, zwieńczona krzyżem. **Elewacja pld.-wsch.** symetryczna,

z dwoma prostokątnymi, zamkniętymi półkoliście oknami witrażowymi w ścianie skrzydła ołtarzowego. Po obu stronach skrzydła dwie niższe zakrystie z prostokątnymi oknami zamkniętymi półkoliście. Ściany skrzydła ołtarzowego, zakrystii i skrzydeł bocznych na wysokim, granitowym cokole, tynkowane, zwieńczone gzymsem koronującym, kryte dachami konchowymi.

Elewacje pln.-wsch. i pld.-zach. – analogiczne. Na wysokim, granitowym cokole, tynkowane, zwieńczone profilowanym gzymsem koronującym. W części skrzydeł bocznych niesymetryczne, jednoosiowe, na osi – okno prostokątne, zamknięte półkoliście, witrażowe. W części zakrystii – jednoosiowe, osie wyznaczone przez drzwi zamknięte półkoliście, z daszkiem okapowym powyżej. Skrzydła i zakrystie kryte dachami konchowymi.

Wnętrze: jednoprzestrzenne, oktokonchowe. Część centralna w kształcie kolistym, z czterema podporami ukośnie zbiegającymi się u podstawy bębna, nakryta kopułą na bębnie wypełnionym w górnej partii oknami. Skrzydła boczne w formie sklepionych apsyd otwartych półkoliście na część środkową. W podporach – wysokie, smukłe nisze zamknięte półkoliście. Część ołtarzowa na podwyższeniu, poprzedzona dwustopniowymi, półkolistymi schodami, oddzielona ścianą ikonostasu. Po przeciwnej stronie ikonostasu w apsydzie umieszczony chór muzyczny z metalową balustradą. Wejście na chór z kruchty. Ściany wnętrza świątyni pokryte malowidłami. Okna witrażowe.

Instalacje: elektryczna.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
5800 m ³	410 m ²	cerkiew	cerkiew
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
W 1973 r. rozpoczęto prace przy odgrzybianiu dolnych partii ścian cerkwi. Na skutek zastosowania przy budowie starych, porażonych grzybem cegieł oraz wadliwej instalacji centralnego ogrzewania nastąpiło zniszczenie dolnych partii ścian w skrzydłach bocznych i skrzydle ołtarzowym. Zbito tynk, cegłę wymieniono, miejsca porażone nasączono naftą i położono nowe tynki.		Fundamenty i ściany zewnętrzne w stanie dobrym. Warstwa tynku na ścianach wewnętrznych, w przyziemiu, do wys. ok. 1 m miejscami odstaje, widoczne ubytki tynku, szczególnie w skrzydłach bocznych i skrzydle ołtarzowym. Konstrukcja ścian , kopuły i dachów stabilna. Pokrycie bębna, kopuły i dachów kopulastych blachą – w stanie dobrym. Stolarka okienna i drzwiowa w stanie dobrym.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie	
		Budynek cerkwi wymaga remontu ścian wewnętrznych, szczególnie w niższych partiach, gdzie tynk na skutek wilgoci i grzyba odstaje lub uległ zniszczeniu.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst mgr Joanna Kotyńska Stetkiewicz grudzień 2003

plany, rysunki mgr Krzysztof Kulesza

zdjęcia fotograf. mgr Joanna Kotyńska Stetkiewicz

miejsce przechowywania negatywów ROBiDZ w Białymstoku

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

22. Bibliografia

- Katalog świątyń i duchowieństwa prawosławnej diecezji Białostocko-gdańskiej, Białystok 1998
- L.Nos, Monografia gminy Michałowo, Białystok 1996, s.142-151
- L.Nos, Przewodnik po gminie Michałowo, Białystok 1999, s.93 - 98
- L.Nos, Jałówka, w: Białostoczczyzna nr 1 / 1994

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

27. Załączniki

1. wkładka do karty ewidencyjnej

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

ZAŁĄCZNIK NR

1. Miejscowość

Jałówka

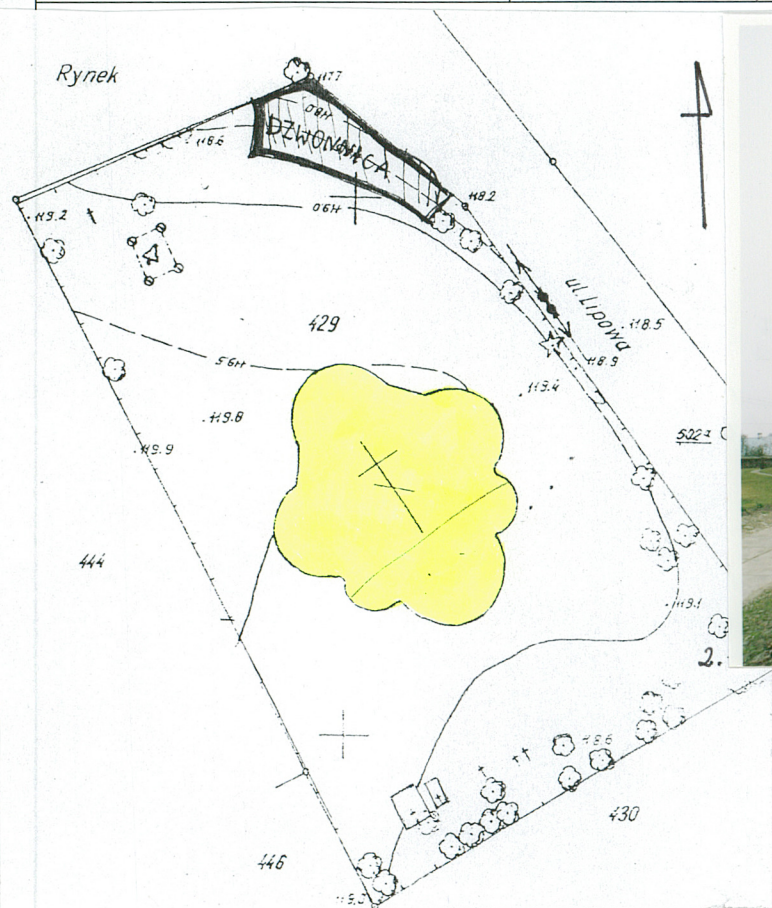
2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

Cerkiew parafialna p.w.

Podniesienia Krzyża Świętego

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Fotografie

Wkładkę założył: mgr Joanna Kotyńska Stetkiewicz, grudzień 2003
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: ROBiDZ Białystok

5.

6.

7.

Spis fotografii:

1. Widok na cerkiew i dzwonnice od pld.-zach.
2. Elewacja frontowa ptn.-zach. z wejściem
- 3,4. Elewacja pld.-wsch.
5. Elewacja pld.-wsch. z bocznym wejściem
6. Elewacja ptn.-zach.
7. Elewacja pld.-zach. z bocznym wejściem
8. Widok na ścianę z ikonostasem
9. Widok na chór i wejście główne
10. Widok na apsydę zach.
11. Widok na apsydę wsch.
- 12,13. Widok na kopułę